

Доц. д-р **Иванка Мавродиева** е преподавател по бизнес комуникация, връзки с обществеността, реторика и академично писане в СУ „Св. Климент Охридски“. Автор е на над 20 статии в списание „Бизнес секретар“ и на книги, свързани с деловото общуване и с академичната комуникация: *Интервю за работа*, *Академично писане*, *Академична комуникация* (в съавторство с Йовка Тишева), *Делово общуване в хотел* (в съавторство с Катя Богомилова и Маргарита Илиева), *Как да презентираме успешно?*

Абстракт, резюме, представяне на автори

В настоящата статия се представят утвърдени жанрове на академичното писане (абстракт, резюме, анотация, представяне на автори); както и съдържателни и структурни стандарти, норми и изисквания за тяхното писане. Доминиращ е практико-приложният подход при изясняване на особеностите и изискванията. Досега във фокуса на вниманието на изследователи и редактори тази тема е попадала частично, например на С. Керпеджиев в стати-

ята му „Преди да напишем първата си статия. Информационната структура на научната публикация“ (Керпеджиев <http://slovo.pu.acad.bg/ma/pisane-statia.htm>); APA Citation Style, Citation Management, Cornell University library (www.library.cornell.edu).

Тук, без да има претенции за изчерпателност и универсалност на правилата, са дадени съвети и образци въз основа на обзор и анализ на добри практики и на установени вече норми.

абстракт, резюме или анотация

В академичните среди автори и редактори на научни статии използват и трите термина, без изрично да се казва, че те са синоними. Ето защо по-долу ще бъде направен опит за разграничаване на двата термина абстракт и резюме и след това

анотация. Същевременно следва да се каже, че няма претенции за изчерпателно и категорично обособяване, тъй като наблюденията на този етап показват, че са налице различни схващания по отношение на двата термина абстракт и резюме. Обемът на понятията, съдържанието им и структурното им позициониране също все още са в процес на утвърждаване и в някои случаи решенията се вземат

на ниво научни редактори и редакционни колегии.

абстрактът – самостоятелен жанр или част от статия и доклад?

Наложително е да се направи още едно уточнение. Тогава, когато се изготвя абстракт за одобрение след рецензии за участие в научни конференции, той е само-

стоятелен жанр. Такъв е и когато се публикува в сборници или на сайтове на същите тези конференции. Когато обаче е част от структурата на научна статия, студия или доклад, тогава се явява в друга позиция, без да бъде в субординация, т.е. е неизменна част от структурата на статията или доклада заедно с другите части: заглавие, ключови думи, основен текст, библиография и бележки и представяне на автора.

Статиите, както вече бе казано по-горе, са писмено представяне и описание на оригинални научни резултати, които могат да бъдат в рамките на една държава, на школа, на направление, на преподавателски практики, като някои от тях имат практическа приложимост.

Понякога резюмето се помещават на края в сборници от конференции или в края на последната книжка на списание за дадената година и тогава те не са част от самата статия или доклада. В някои случаи резюмето се помещават на края на книги, сборници или списания на чужди езици, най-често на английски. Изготвят се и към глави от книги. Основната функция на резюмето е първото представяне и „запознаване“ с доклада или статията.

Тук е необходимо още едно пояснение. През последните години абстрактите на статии, отпечатани в престижни списания, след известен период от време (шест месеца или година) се публикуват в сайтовете на самите списания и читателите могат да се ориентират за съдържанието на самата статия, като чрез абонамент могат да я получат. Другият вариант, който се среща, е, когато посетителят на мрежата има възможност да изпрати мейл на автора или редакцията и да получи безплатно статията, като в този случай броят на статиите, които може да получи абонатът, е ограничен, най-често до три. Това вече излиза извън рамките на академичното

писане и попада в обсега на академичната комуникация, която е извън малката академична общност. Това става чрез мрежата и чрез виртуални общности, където е активен принципът на споделянето на научни постижения и резултати в рамките на регламентирани норми и правила, които се спазват от членовете на тези общности или от посетителите на мрежата. Социалните мрежи, в които се включват представители на различни научни области като P1ахо например, задават параметри и на такова общуване и се показват добри практики.

Ако се върнем на абстрактите на докладите от научните конференции, в зависимост от решението на организационните и научните комитети тези абстракти могат и се публикуват на страниците на конференциите или се издават в малки сборници, което позволява на участниците и на читателите да се ориентират в тях.

Абстрактите структурно се позиционират в началото на статията и в тях се представят сбито и същевременно изчерпателно основни моменти и постижения от статията, структурата, резултати, методи и др.

Количествените критерии при изготвяне на абстракта са различни, но обикновено той включва между 175 и 250 думи или според други указания между 1000 до 2000 знака.

Изискванията при изготвяне на абстракт са той да представя накратко съдържанието на доклада или статията. Освен това вече стана ясно, че абстрактът е относително самостоятелна част, която трябва да ориентира читателя в съдържанието на статията или доклада.

Освен това абстрактът се наименува и се обособява като отделна част на доклада или статията, но рядко се разделя на абзаци или параграфи. Съществуват и редица изисквания към него. Ед-

но от тях е да не се споменават библиографски източници или литература, освен ако това не е аргумент за представяне на направления, школи и утвърдени учени. Другите изисквания са ориентирани към недопускане на комуникативни и езикови бариери и те звучат така: да не се използват жаргонни думи; да се изписват абривиатурите, които не са пояснени преди това; да се избягват метафори.

Освен това абстрактът трябва да е компактен текст, да проличава логическата и смисловата свързаност, да има кохезия и кохерентност, а не отделните части да са свързани механично.

При писането му авторите следва да се ръководят и от други принципи, комуникативни и реторични, които се отнасят към предназначението му и към ефекта му върху читателите от различни академични общности: студенти, преподаватели, изследователи и др. Когато читателят чете абстракта, той трябва да успее да разбере:

- Какво е написал авторът
- Защо го е написал
- Как го е написал
- Какво е открил
- Какво ново казва
- Какво значение има

Графичните и структурните изисквания към написването на абстрактите са различни, но вече може да се говори за утвърждаване на норми и правила.

Ето някои от тях:

- междуредието е single space;
- големината на шрифта е по-малка от тази на основния текст, с един пункт, най-често 11 или 10 Times New Roman, като често той се обособява в празни редове отгоре и отдолу (след заглавието и преди ключовите думи),
- като се поставя, се оформя с една табулация или 10 mm спрямо основния текст.

Ето и примери за такива указания:

(4) Abstract

An abstract of up to 300 words should precede the body of the text (TNR, 10 pt). The first line should start with the entry Abstract. (1 Decembrie 1918 University of Alba Iulia)

анотация

В някои научни редакции се използва терминът анотация, но той има друго значение. Например указанията на „Бюлетень ВАК Украины“, 2007, № 6, с. 31–33, са детайлно разписани, а учените, които организират конференции, се позовават на тях като на нормативно регламентирани стандарти: „*Анотация (краткая характеристика содержания работы) языком оригинала печатается перед началом статьи, отступив 20 мм от левого поля. Содержит не больше 50 полных слов. Слово „анотация“ не пишется.*“

ключови думи

Ключовите думи рядко надвишават шест и обикновено насочват към важна информация, представена в статията. Читателите се ориентират по тях за съдържанието, освен това те служат за информирани за публикацията, когато се включат в справочни издания на библиотеки. Ключовите думи следва да бъдат както важни (базови) термини, които са използвани и в публикацията, така и такива лексеми, които информират точно за съдържанието на статията. Прекалено общите ключови думи могат да заблудят читателя, ако той търси дефиниции, нова информация или базови данни, а се окаже, че в статията се разглежда конкретен проблем или тема, която стои встрани от научните му интереси. Така читателят на научната публикация губи време и не получава своевременно необходимата му информация. Ако ключовите думи са само в областта, в която ав-

торът работи, т.е. една по-тясна сфера, тогава потенциалните читатели не биха се заинтересували от нея, преценявайки, че тя е адресирана към по-тесен кръг специалисти. В действителност авторът на научната статия избира кои ключови думи да включи, преценявайки, от една страна, дали те информират точно, ясно и всеобхватно за съдържанието на неговата статия, а от друга – дали негови колеги биха се заинтересували от нея. Следва да се има предвид и начинът на възприемане на такива данни, чрез които читателите се информират телеграфно, четейки ключовите думи, а след това решават дали да четат цялата статия. Тъй като статиите се създават за специализирани научни списания, трябва да се отчита насочеността на изданието, концепцията му, какви са читателите/ползвателите му и кои автори публикуват там, както и начинът на възприемане на тази научна информация, поднесена в писмен вид.

Статиите са включени в рубрики и раздели, най-често по тематичен принцип.

Възможно е изготвяне на броеве, в които да има обединяваща тема.

представяне на автора

Изготвянето на текстове, които да изпълняват информативна, репрезентативна и донякъде и PR функция, предполага спазване на определени структурни и съдържателни норми. Авторите се представят или самопредставят накратко на последната корица на книгите, в справочни издания, в интернет (сайтове, блогове, социални мрежи), в статии и доклади. Ето защо може да се каже, че се наблюдава разширяване на приложението на тези представяния, а от друга страна, това предполага и изучаването на тези практики, както и

установяване на норми и правила.

Представянето на автора/авторите на статията се включва структурно в началото или в края на статията. В този кратък текст (200 думи или 5-6 реда) авторът се назовава с име (и/или презиме) и фамилия, с научна степен и научно звание. Следва посочване на местоработата му, но с акцент към принадлежността му към академична общност, научна или изследователска организация или образователна институция. В представянето важен момент е съобщаването накратко на неговите научни и изследователски интереси, както и на по-важните му публикации като брой и заглавия (обикновено монографии, студии, статии), евентуално на научните му постижения, преподавателския му опит (особено ако е в престижни чужди и български университети, специалности, магистърски програми), заеманите от него важни позиции и ръководни длъжности в научната сфера и други.

Ако обърнем внимание на речевия етикет, следва да уточним, че представянето на автора *не изисква да се изписва* г-н, г-жа, господин, госпожа. Задължително обаче се изписват личното и фамилиното (или фамилините) му име.

Подобно самопредставяне на български и английски език се изисква и при съставянето на сборници с доклади от научни конференции.

заклучение

В заключение може да се каже, че са налице добри практики, установени са международни стандарти, както и правила, норми и изисквания, създадени въз основа на базовите, но адаптирани към издателски политики, специфика на изданията (книги, списания, сборници и други). Освен това се наблюдава и разчупване на някои традиции и

въвеждане на нови норми, като това става относително бавно и постепенно. Не на последно място може да се каже, че изучаването на тези норми и стандарти става част от учебни програми, особено за магистри и докторанти, т.е. образователната система включва практико-приложни курсове, наричани *Академично писане*, *Академична комуникация* или *Подготовка на научни трудове и публикации*. Това от своя страна предполага ускоряване на своеобразното легитимиране на тези стандарти, а от друга – подготовка в процеса на университетското обучение с оглед следване на тези стандарти на база усвоени знания и умения вече като учени, преподаватели и автори на статии.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Илие 2002:** Ilie, C. Who's afraid of Paul Grice? The role of cooperative principle in Academic Metadiscourse? *RASK* 16, 3–32. – http://www.oru.se/oru-upload/Institutioner/Humaniora/Dokument/engelska/Cornelia%20Ilie%20%20studier/Cornelia%20Ilie%20%20Who_s%20afraid%20of%20Paul%20Grice.pdf – 2002 – посл. посещение – 10.10.2009.
2. **Hyland, Bondi 2006:** Hyland, K., Bondi, M. eds. *Academic Discourse. Across Disciplines, Studies in Language and Communication*, Volume 42, 2006. Peter Lang AG, Bern.
3. **Керпеджиев 1991:** Керпеджиев С. Преди да напишем първата си статия. Информационната структура на научната публикация. *Наука*, 1991, 4, Институт по математика с ИЦ – <http://slovo.pu.acad.bg/ma/pisane-statia.htm> – 05.02.2003.
4. **Мавродиева 2005:** Мавродиева, И.

Академичното писане. София, СемаРШ, 2005.

5. **Мавродиева, Тишева 2010:** Мавродиева, И., Й. Тишева, Академичната комуникация. София, СемаРШ, 2010.
6. **Тишева, Дачева, Ангелова 2004:** Тишева, Й., Г. Дачева, Т. Ангелова. *Българският език – трудни въпроси, лесни отговори*. София, Стандарт, 2004.

ИНТЕРНЕТ ИЗТОЧНИЦИ:

1. APA Citation Style, Citation Management, Cornell University library. www.library.cornell.edu – 30.04.2010.
2. Бюлетень ВАК Украйни, 2007, № 6, с.31–33 – www.vniidat.ru/ocnti/list32008.rtf – 10.10.2009.
3. Виртуален форум за докторанти – <http://ecet.ecs.ru.acad.bg/> – 21.1.2005.
4. Заглавието на доклада – asrto.shu-bg.net/acticle.dot – 21.1.2005.

Терминологични уточнения

Тъй като в настоящата книжка на списанието са представени различни начини на писане, жанрове и образци за създаването им, от гледна точка на академичната коректност и с оглед точното използване на отделните термини в конкретни комуникативни ситуации, научни области и сфери е важно да бъдат направени няколко терминологични уточнения.

Терминът **резюме** (resume на английски) и (résumé на френски) има различни значения при използването му в отделните науки и практики.

В **бизнес комуникацията** и в частност в процеса на подбора на персонал под резюме се разбира писмен документ, чрез който се представят професионалният опит, образованието, способностите и компетенциите на кандидата, който иска да заеме дадена свободна позиция, обявена като такава от дадена компания и от отдела по човешки ресурси. Целта на резюмето е да представи потенциалния кандидат и да създаде добро впечатление, като основа за това е то да бъде изготвено в съответствие с определени формати, образци и стандарти.

За повече информация виж в сайтовете:

http://careerplanning.about.com/od/resumewriting/g/def_resume.htm

<http://www.yourdictionary.com/r-esume>

<http://www.etymonline.com/index.php?term=resume>

В определени ситуации резюмето се възприема

като синонимно название на автобиографията и точно на CV. Съществува различна терминология в различните страни. Например резюме се използва в САЩ, а CV – в Европа, Азия и Африка.

За повече информация виж в сайтовете:

http://www.cv-resume.org/pages/cv_definition.php

http://jobsearch.about.com/od/curriculumvitaecurriculum_vitae.htm

<http://jobsearch.about.com/od/cvsamples/a/blsamplecv.htm>

В **академичната комуникация** под **резюме** се разбира кратко представяне на научна статия или доклад преди началото или на края на текста. Понякога резюметата се обособяват в отделен раздел на края на сборник от конференция или се издават в малки книги, или се публикуват на сайтове, блогове, електронни библиотеки и портали.

*За повече информация виж на сайта *How to Write an Academic Resume for College**

http://www.ehow.com/how_4797803_write-academic-resume-college.html

В някои случаи при създаване на научни текстове резюме се използва като синоним на абстракт, т.е. кратко представяне на съдържанието на научна статия или доклад. **Абстрактът** обаче може да има и друго приложение в академичната комуникация, например той се пише и изпраща като вид заявка за

участие в научна конференция, рецензира се и се изпраща писмо с потвърждение или отказ за приемане на желаещия да участва в научна конференция, семинар, симпозиум или конгрес.

В някои случаи се среща и терминът *summary*, като той обаче представя съдържание на книга на български или на чужди езици с обем от 1 до 3 (или повече) страници на края на книгата най-често. Този жанр изпълнява информативно-справочна функция и дава възможност читателите да се ориентират в съдържанието на книгата.

Етимологията на термина **curriculum vitae** е от латински и означава курс, течение, посока, движение или кръг *curriculum* („course“) и живот от *vitae* в *genitive* на *vita*.

В контекста на подбора на персонал или оценяването на кандидати по проекти, магистратури, стажантски програми или обучение по линия на студентска мобилност това е задължителен документ, който се изготвя от студенти и кандидати за работа, стажове и др. През последните години има и се попълват и пишат автобиографии по т.нар. европейски стандарт.

За повече информация виж в сайта

<http://europass.cedefop.europa.eu/europass/home/vernav/Europass+Documents/Europass+CV.csp>

В академичната комуникация под *curriculum vitae* се разбира подборно описание на образователни програми и семинарни занятия, които се използват за създаване на академични и образователни условия за качествено университетско образование; в тях се представят теми, задания, критерии за оценка и текущ контрол, кредити, публикации, допълнителни научни източници и ресурси за подготовка и др.

Според друго тълкуване на този термин в академичната област се разбира представяне на образование, постижения, опит, публикации, т.е. всичко, което може да бъде приложено при осъществяване на дадена дейност.

Ето защо, когато се използват тези термини, е важно да се осмисля значението им и конкретното им приложение в дадени области.

Ето и извадки и линкове към информация по тези въпроси:

<http://bg.shvoong.com/frmHowToWrite.aspx/>
<http://www.talant.bg/site/articles/cv/cv2>

За Shvoong

‘Shvoong’ е световен център за резюмета, който предлага широка гама резюмета на 34 различни езика. Целта ни е да резюмираме всичко, което е написано през цялата човешка история в областта на литературата и на научните изследвания, като по този начин ви предлагаме есенцията на човешкото знание. Всички резюмета са написани от нашите потребители, граждани

на света, които не само споделят знанията си с всички хора, но и получават хонорари за своята работа. Сайтът няма претенции да замества истинските неща — книги или научни трудове — с резюмета, а по-скоро служи като инструмент, който ви помага да плувате в морето от информация, като отделя зърното от плявата.

Няколко съвета от сайта:

Основните и най-важни правила, които е необходимо да помните, когато пишете резюме, са:

- За представяне на книгата/статията използвайте конструкцията *увод — изложение — заключение*.
- Спазвайте стриктно хронологията на книгата/статията.
- Проверете дали вашето резюме е разделено на абзаци, които са обединени, последователни, стегнати и могат да стоят самостоятелно.
- Осигури логически връзки (или преходи) между включената информация.
- Наблегнете върху оформянето на информацията в своето резюме: заглавия, интервали, нови редове, абзаци, водещи символи, удебелен шрифт и т.н. Тези елементи са много важни за лесното и удобно четене на вашия текст.

И още няколко съвета...

- Мислете за фразите и ключовите думи, които може да се използват от хората, търсеци вашето резюме. Уверете се, че точно тези фрази се срещат във вашето резюме, така че те да се появят най-отгоре в списъка на резултатите от търсенето.
- Поставете тагове на своите резюмета, за да увеличите тяхната достъпност за други хора, както и да обогатите тяхното съдържание.

Резюмето трябва да предостави на читателя възможността да си отговори на следните въпроси:

1. Какво се пита в доклада, какво се търси?
2. Защо този въпрос е важен?
3. Как е изследван, какъв е подходът при отговарянето на този въпрос?
4. Какви са заключенията/резултатите от това изследване?
5. Какво е значението на тези заключения?

или

- Защо е проведено това проучване/изследване?
- Какво е направено и защо?
- Какво е новото, кое е откритието?
- Какво е значението на тези открития?

Резюмето не трябва да надхвърля 250 думи. Основни изисквания:

- Яснота;
- Сбитост, стегнатост на изказа;
- Последователност;
- Завършеност.